

Dokument vznikl v rámci realizace projektu *Nejste na to sami! II.*, který byl financován z projektu *Pomozte dětem* organizovaného Českou televizí a Nadací rozvoje občanské společnosti.

Multikulturní výchova

ve škole

Multikulturní výchova je primárně cestou k sobě – k vlastní sebeidentifikaci a uvědomění si toho, co znamená patřit do své kultury. Teprve pak je možno otevírat cesty k porozumění druhým, jiným. Je to cesta hledání forem, hledání vhodných témat a zprostředkujících procesů, kdy cílem není nalezení ideálního stavu, ale schopnosti vzájemně se respektujícího soužití v odlišnosti. Při jejím rozvoji je třeba osobního kontaktu, dialogu i konfrontace (včetně sebezkušenostních zážitků), aby vůbec mohlo být zahájeno její úspěšné a zjevně pomalé uvádění do praxe. Je to tedy paralelní proces ven i dovnitř – a vyžaduje kvalifikovaný a do jisté míry i odvážný přístup, (Jiří Ježek)¹.

Zpracovala: Petra Hlavničková, META o.s.

¹ <http://clanky.rvp.cz/clanek/k/n/15579/MULTIKULTURNI-VYCHOVA---KROK-VPRED-NEBO-OMYL/>

Projekt „Program na podporu pedagogických pracovníků při práci s žáky cizinci V“ je spolufinancován z prostředků Evropského fondu pro integraci státních příslušníků třetích zemí a MŠMT ČR.

Multikulturní výchova – *uvědomění si základních východisek*

Součástí rámcového vzdělávacího programu je i průřezové téma multikulturní výchovy (MKV). Jedním z jeho hlavních cílů je zprostředkování poznání vlastního kulturního zakotvení a porozumění odlišným kulturám. Hluboce se dotýká i mezilidských vztahů ve škole, vztahů mezi učiteli a žáky, mezi žáky navzájem, mezi školou a rodinou, mezi školou a místní komunitou².

Nezbytnost MKV vychází také z pokračujícího procesu sociálního propadu některých menšin, s čímž se pojí i narůstající nevraživost mezi majoritou a sociálně vyloučenými skupinami, provázená vznikem či posilováním negativních etnických stereotypů (v ČR především Romové a vztah majority vůči nim). Proto se multikulturní výchova stala standardní součástí vzdělávacích strategií demokratických zemí.³

Je důležité si uvědomit, že multikulturní výchova není jedním uceleným oborem, který by se měl ve škole samostatně vyučovat. Multikulturní přístup se prolíná různými vzdělávacími oblastmi a měl by se projevit nejen v realizovaném učivu, ale také v metodách, v klimatu třídy i celé školy². A to není samozřejmě vůbec lehké. Takový přístup vyžaduje kooperaci pedagogického sboru, společné sdílení témat, informací a cílů a v neposlední řadě i výukové metody, které vedou ke kooperaci, interakci a možnostem diskuze.

Zásadní význam pro naplnění výše popsaného přístupu má především jeho neformální realizace prostřednictvím kvalitních učitelů, kteří se s uvedenými ideami také osobně dokážou ztotožnit.⁴ Petra Morvayová k tomu říká, že „samotná realizace sociálních a kulturních témat stejně jako jejich zvládnutí a produktivní usměrnění ve výuce není vhodné pro každého. Pokusy o jejich zapojení do výuky bez adekvátní postoje, instrumentální i vědomostní výbavy jsou de facto experimentováním s lidskými emocemi, myšlením, prožíváním a chováním, které mohou vyústit v pravý opak toho, o čem bylo původně usilováno. Témata, na osobnost zaměřené techniky i specifické přístupy vyžadují určitý druh zvládnutých kompetencí a zkušeností“⁵.

² Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání, VÚP Praha 2007.

³ <http://clanky.rvp.cz/clanek/o/z/450/MULTIKULTURNI-VYCHOVA-V-RVP.html/>

⁴ <http://clanky.rvp.cz/clanek/k/z/14433/KOMUNIKACE-KULTURNI-TRANSMISE-A-SKOLNI-KURIKULA.html/>

⁵ Morvayová, P., Moree, D. Dvakrát měř, jednou řež. Varianty, Člověk v tísni, Praha 2009

Projekt „*Program na podporu pedagogických pracovníků při práci s žáky cizinci V*“ je spolufinancován z prostředků Evropského fondu pro integraci státních příslušníků třetích zemí a MŠMT ČR.

Na tomto místě je vhodné zmínit i současné teoretické východisko pohledu na problematiku multikulturního, resp. interkulturního vzdělávání. Použijeme citaci ze stránek vzdělávacího programu [Varianty](#), kde se uvádí že „*Výchozím bodem pro Interkulturní (resp. multikulturní) vzdělávání je v trendech posledních let především osobní zkušenosti konkrétního jedince, které formují jeho kulturní zázemí a které se při vzájemné komunikaci s ostatními projevují jako kulturní rozdíly. Je postupně upouštěno od zdůraznění charakteristik jasně ohraničených a daných sociokulturních skupin (tzv. kulturně-standardní přístup – pozn. aut). Individuální přístup je tematizován v tzv. transkulturním přístupu k interkulturnímu vzdělávání*“⁶. Varianty dále k této problematice uvádějí, že „jedním z cílů transkulturního (osobnostního) přístupu je také hledání vlastní cesty k realizaci MKV, inspirované jak osobním životním příběhem pedagoga, tak jeho žáků. Jedná se o směr, který oproti kulturně-standardnímu přístupu MKV vychází především z reálných zkušeností a příběhů lidí žijících v multikulturní realitě a který popisuje, jakým způsobem různé kulturní vlivy působí na každého člověka a spoluvytváří jeho identitu“⁷.

Jak na to konkrétně?

To vše je potřeba si při plánování výuky multikulturní výchovy uvědomit a společně se v týmu dohodnout, jakým způsobem realizaci této problematiky uchopit. Je možné se inspirovat například postupem škol, které za podpory programu Varianty vytvářely strategii pro začlenění globálně rozvojového vzdělávání (GRV) do svého školního vzdělávacího programu.

- 1) zmapování situace ohledně porozumění GRV mezi pedagogy, dosavadních zkušeností s výukou GRV a realizací souvisejících aktivit (školních projektů aj.)
- 2) zamyšlení se nad silnými i slabými stránkami a konkrétními příležitostmi i riziky při začleňování GRV do výuky a života školy (SWOT analýza) → odrazový můstek k rozhodování, jak se globálně-rozvojové problematice věnovat v jednotlivých předmětech a jakým způsobem rozvíjet mezipředmětové vztahy a ovlivňovat celkové klima školy.

⁶ <http://www.varianty.cz/index.php?id=7>

⁷ Varianty a kol. 10krát s MKV – Metodické listy pro výuku multikulturní výchovy dle osobnostního přístupu. Člověk v tísni, o.p.s., Praha 2010

Projekt „Program na podporu pedagogických pracovníků při práci s žáky cizinci V“ je spolufinancován z prostředků Evropského fondu pro integraci státních příslušníků třetích zemí a MŠMT ČR.

3) přemýšlení nad tím, jaký přínos by mělo GRV pro žáky školy, čeho by měli žáci dosáhnout v oblasti znalostí, dovedností, postojů a hodnot → plakáty s nakreslenou postavou žáka a s podrobně stanovenými výstupy.

4) zamyšlení nad promítnutím GRV do konkrétních předmětů nebo ostatních průřezových témat.

5) stanovení vize školy, k níž se bude prostřednictvím GRV směřovat (trvalo půl roku) → formulování dlouhodobých cílů (SMART) → začlenění do ŠVP → naplňování konkrétních dílčích aktivit (vyučovací hodiny, integrovaná tematická výuka nebo školní projekty)⁸.

Při plánování našich cílů pro začlenění MKV do vzdělávání ve škole směřujeme k tematickým okruhům nabízených rámcovým vzdělávacím programem. Jedná se o:

- Kulturní diference (jedinečnost každého člověka a jeho individuální zvláštnosti...),
- Lidské vztahy (právo všech lidí žít společně a podílet se na spolupráci..),
- Etnický původ (rovnocennost všech etnických skupin a kultur...),
- Multikulturalita (multikulturalita současného světa a předpokládaný vývoj v budoucnosti...),
- Princip sociálního smíru a solidarity (odpovědnost a přispění každého jedince za odstranění diskriminace a předsudků vůči etnickým skupinám..).

Podrobnější popisy najdete zde

<http://nuv.cz/ramcove-vzdelavaci-programy>.

---

⁸ Vybráno z Varianty (kol.). Začínáme s GRV. Případová studie k začleňování globálního rozvojového vzdělávání na českých školách. Člověk v tísni, Praha 2009, str. 14-15.

Projekt „Program na podporu pedagogických pracovníků při práci s žáky cizinci V“ je spolufinancován z prostředků Evropského fondu pro integraci státních příslušníků třetích zemí a MŠMT ČR.

Příklady konkrétních aktivit

Zde uvádíme příklady aktivit, které se k dané tematice vztahují a které lze poměrně snadno vyzkoušet.

1. Krakonoš trochu jinak

(přebráno z MORVAYOVÁ, P., MOREE, D. *Dvakrát měř, jednou řež*. Varianty, Člověk v tísni o. p. s., 2010, str. 84)

http://www.varianty.cz/download/pdf/pdfs_82.pdf

Cíl aktivity: Reflexe jednotlivých způsobů chování a jejich hodnocení.

V některých pohádkách se lze setkat s tím, že hranice mezi dobrem a zlem je tak trochu setřena – postavy, u kterých automaticky očekáváme kladné chování, se zachovají podle, jiné, u kterých bychom čekali zlé chování, jsou najednou oběťmi. U takových momentů v pohádkách lze velmi hezky reflektovat jednotlivé způsoby chování a jejich hodnocení jednotlivci. Každý z nás má v konkrétní situaci možnost zachovat se určitým způsobem, který mu připadá správný. Pojetí toho, co je správné, často velmi úzce souvisí s předchozími zkušenostmi, lidmi, se kterými se setkáváme, tichým vnitřním hlasem, který nám našeptává, co je správné. V tom se mezi sebou jednotlivci odlišují a právě tyto odlišnosti lze také využít pro práci s příběhy.

Jednou z hezkých ukázek pohádky, která vzbuzuje řadu emocí kvůli relativizaci dobra a zla, je například pohádkový seriál *Krkonošské pohádky*. Rádi bychom se v této aktivitě zaměřili na posuzování konkrétního chování u jednotlivých postav a hlouběji se zamysleli nad postavou Krakonoše.

Pomůcky :

Krkonošské pohádky, díl Jak Trautenberg vystrojil hostinu pro štěpanického barona. Pohádka Krakonoš a Kačenka v knize MOTLOVÁ, M., BARÁNKOVÁ, V. *Český špalíček*. Euromedia Group k. s., 2006.

Pohádka Krakonošovy dukáty v knize MOTLOVÁ, M., BARÁNKOVÁ, V. *Český špalíček*. Euromedia Group k. s., 2006.

Popis v krocích

Krok 1 – Pusťte žákům díl Jak Trautenberg vystrojil hostinu pro štěpanického barona z večerníkového cyklu *Krkonošské pohádky*.

Projekt „Program na podporu pedagogických pracovníků při práci s žáky cizinci V“ je spolufinancován z prostředků Evropského fondu pro integraci státních příslušníků třetích zemí a MŠMT ČR.

Krok 2 – Rozdělte žáky do třech skupin. Každá z nich se bude zamýšlet nad chováním některých postav ze zhlédnutého večerníčku (Krakonoš alias Štěpanický baron, Trautenberk a Anče, Kuba, hajný).

Krok 3 – Ve skupinkách mají žáci za úkol vzpomenout si na konkrétní situace ze zhlédnutého dílu, kdy se postava, kterou zpracovávají, chovala podle nich dobře, a kdy se chovala špatně. Příklady mají být velmi konkrétní, žáci by měli zdůvodnit, proč se v dané situaci podle nich postava chovala dobře nebo špatně.

Krok 4 – Jednotlivé skupinky představují výsledky své práce – ostatní skupinky mohou souhlasit nebo nesouhlasit, diskutovat o tom, které chování je dobré a které špatné.

Krok 5 – Zeptejte se žáků, zda je něco při práci překvapilo. S velkou pravděpodobností to bude podle chování Krakonoše. Zeptejte se, jak si postavu Krakonoše představovali. Zda je podle nich kladným nebo záporným hrdinou.

Krok 6 – Přečtete žákům pohádku Krakonoš a Kačenka. Diskutujte s nimi, jaké vlastnosti má Krakonoš v této pohádce a v čem je jeho chování podle nich dobré či špatné. Pokud se bude jejich vnímání postavy Krakonoše zásadně lišit v jejich představě a v obou pohádkách, diskutujte s nimi o tom, jak se to stalo, že mají pozitivní obraz Krakonoše – kdo jim o něm vyprávěl a co. Na závěr diskuze můžete reflektovat, jak moc na žáky příběh zapůsobil, jak je oslovil a jaké hodnoty z příběhu pro ně mají největší váhu.

Pro inspiraci při práci s touto aktivitou je vhodné si přečíst článek od Tomáše Baldýnského uveřejněný v pravidelné rubrice Poslední slovo v Lidových novinách, (najdete v publikaci Dvakrát měř, jednou řež na str. 86,87)

2. Kladný hrdina

(přebráno z MORVAYOVÁ, P., MOREE, D. *Dvakrát měř, jednou řež*. Varianty, Člověk v tísni o. p. s., 2010, str. 87)

http://www.varianty.cz/download/pdf/pdfs_82.pdf

Cíl aktivity: Reflexe rozdílných představ o vlastnostech kladného hrdiny.

Hrdinové jsou vzory, symbolizují určitý ideál chování, hodnot, postojů. Jednotliví hrdinové se však liší jak v chování, tak v hodnotách, které tímto chováním představují. Hrdinové, kteří působí jako vzory, se liší v závislosti na kultuře či kulturách, které nás také ovlivňovaly v průběhu našeho vývoje v dětství. Cílem této aktivity je reflektovat postavy a jejich chování a vlastnosti, které vnímáme jako vzory hodné následování. Při aktivitě je možné také poukázat na pluralitu postojů – máme různé představy o hrdinech a o tom, jakým způsobem plní funkci vzorů.

S tímto předpokladem lze univerzální příběhy pohádek využít jako bezpečný prostor pro pojmenování kulturně a společensky ustavených odlišností.

Projekt „Program na podporu pedagogických pracovníků při práci s žáky cizinci V“ je spolufinancován z prostředků Evropského fondu pro integraci státních příslušníků třetích zemí a MŠMT ČR.

Pomůcky: Dva papíry A5 různých barev

Popis v krocích

Krok 1: Rozdejte žákům dva lístečky různých barev velikosti A5. Požádejte je, aby na jeden napsali několik vlastností, které má mít kladný hrdina, aby pro ně mohl být vzorem. Které vlastnosti jsou pro ně důležité?

Krok 2: Když mají žáci vyplněný první lístek, požádejte je, aby na druhý napsali název své oblíbené pohádky. Ať si v pohádce vyberou hrdinu, který je jim nejsympatičtější a napíše na druhou stranu lístku vlastnosti, které podle nich má.

Krok 3: Požádejte žáky, aby srovnali oba výčty vlastností – ten, který považují za důležitý pro hrdinu a ty, které má hrdina v jejich oblíbené pohádce.

Krok 4: Rozdělte žáky do skupinek a požádejte je, aby se každá z nich shodla na pěti vlastnostech, které jsou pro všechny důležité u hlavního hrdiny.

Krok 5: Požádejte žáky v jednotlivých skupinkách, aby se zkusili domluvit na jedné nebo více osobnostech nebo postavách z reálného života, které těchto pět základních vlastností mají.

Krok 6: Nechte jednotlivé skupinky prezentovat výsledky jejich práce. Pokud se v některé skupince žáci neshodli, diskutujte i o tom, v čem byly rozdíly, mezi jakými vlastnostmi vybírali a jaké osobnosti jim připadaly důležité.

Pozn.: V této aktivitě můžete využít následně i kreativitu žáků. Mohou například v rámci výtvarné výchovy zpracovávat portréty hrdinů, které si vybrali ve svých skupinkách. Mohou vyrobit velké plakáty nebo panely, kde hrdiny představí, vybrat určité konkrétní scény, z nichž mají pocit, že se jejich hrdina zachoval velmi dobře. Plakáty nebo panely pak mohou vyvěsit ve třídě jako symboly hodné následování.

3. Vánoce stokrát jinak

(přebráno z MORVAYOVÁ, P., MOREE, D. *Dvakrát měř, jednou řež*. Varianty, Člověk v tísní o. p. s., 2010, str. 91)

http://www.varianty.cz/download/pdf/pdfs_82.pdf

Cíl aktivity: uvědomění si rozmanitosti způsobů oslav Vánoc a jejich porovnání s biblickým textem.

Jednotlivé ritualizované svátky a slavnosti nám mohou sloužit k zamyšlení nad rozdíly nejen jejich vnější podoby, ale také hodnot a obsahů, které v sobě skrývají. Jedním z nejvýraznějších rituálů v roce jsou Vánoce. Tato aktivita vede ke zkoumání rozdílných přístupů k Vánocům i srovnání dnešní podoby svátku s jeho původním smyslem vycházejícím z biblického příběhu.

Projekt „Program na podporu pedagogických pracovníků při práci s žáky cizinci V“ je spolufinancován z prostředků Evropského fondu pro integraci státních příslušníků třetích zemí a MŠMT ČR.

Pomůcky – Bible.

Popis v krocích

Krok 1: Nechte žáky napsat na kousek papírku to, jak se doma slavily Vánoce (jak se zacházelo s dárky, postavou Ježíška atd.) a jaký příběh se k nim pojal (Ježíšek nosí dárky, uvidíš zlaté prasátko apod.).

Krok 2: Rozdělte žáky do skupinek a pozvěte je, ať si vánoční příběhy vzájemně převyprávějí a připojí i rituály a symboliku, kterou mají spojenou se slavením Vánoc doma. Úkolem je, aby hledali podobnosti a rozdíly mezi způsobem slavení Vánoc.

Krok 3: Nechte žáky prezentovat výsledky jejich práce v malých skupinách. Poté diskutujte s celou třídou, jaké aspekty by rádi zachovali, až budou jednou Vánoce slavit s vlastními dětmi.

Krok 4: Přečtěte žákům biblický text z evangelia podle Lukáše, 1, 5–37 a 2, 1–20 (viz příloha k tomuto textu).

Krok 5: Debatujte s žáky o tom, v jakých aspektech se liší příběh, který slyšeli doma, od biblického textu. Dejte žákům za domácí úkol vypátrat, jak a kdy se stalo, že nastaly odchylky v interpretacích této události a že se dnes Vánoce slaví tak, jak se slaví.

4. Nemám rád, když...

(přebráno z Varianty a kol. 10krát s MKV – Metodické listy pro výuku multikulturní výchovy dle osobnostního přístupu. Člověk v tísní, o.p.s., Praha 2010, str. 20)

http://www.varianty.cz/download/pdf/pdfs_121.pdf

Cíl aktivity - Žáci:

- Vyjádří, jaké jednání a chování ve vztahu k nim jim není příjemné.
- Najdou charakteristiky, které mají společné s chlapcem z příběhu.
- Vysvětlí vlastními slovy, co je to předsudek.
- Popíší, v jakých situacích se s předsudky setkávají nebo mohou setkat.

Průběh aktivity

Vstupní / evokační část:

- Žáci sedí v lavicích uzpůsobených do tvaru podkovy tak, aby na sebe vzájemně viděli. Na tabuli napište větu: „Nemám rád, když se mnou někdo jedná nějakým způsobem jen proto, že jsem _____.“
  - Každému žákovi rozdejte lístek papíru. Jejich úkolem je opsat si na lístek větu z tabule a doplnit ji. Zeptejte se jich, jestli někdy měli pocit, že se s nimi jedná nějakým způsobem jenom proto, že jsou „nějací“ (např., že patří k nějaké skupině, nebo že jsou v něčem jiní apod.). Dejte jim chvíli na promyšlení odpovědi. Můžete uvést příklad: Já nemám ráda, když
- Projekt „Program na podporu pedagogických pracovníků při práci s žáky cizinci V“ je spolufinancován z prostředků Evropského fondu pro integraci státních příslušníků třetích zemí a MŠMT ČR.

se mnou jedná někdo urážlivě jen proto, že jsem žena. Například, když jedu autem pomalu a nějaký řidič na mě pokřikuje: „No jo, ženská.“ Apod.

- Poté žáky vyzvěte, ať nalepí své lístky na flipchart, který mezitím připravíte. Nechte je prohlédnout si všechny lístky. Když se bude chtít někdo na něco zeptat nebo se k něčemu vyjádřit, tak může.
- Po prohlédnutí vyvěste flipchart na viditelné místo ve třídě.

Hlavní část:

- Sedněte si s žáky do kruhu a přečtěte jim text o Honzovi Podlážkovi (viz níže). Text mohou číst i žáci.
- Ukažte jim fotografii i vybrané jihočeské vesnice. Zeptejte se jich, jestli vědí, kde vesnice leží. Využijte při tom mapu ČR. Nejdříve mohou žáci najít České Budějovice, potom vybranou vesnici. Zeptejte se jich, co o tomto kraji vědí, případně jim sdělte některé informace.
- Zeptejte se žáků, co si z textu pamatují: Jak se jmenují Honzovi kamarádi? Jaké jsou Honzovy zájmy? Co je jeho nejoblíbenější jídlo? Zapisujte vše na tabuli nebo na flipchart do levé půlky. Poté se zeptejte žáků: Jmenují se někteří vaši kamarádi třeba stejně? Má někdo stejné zájmy? Chutná někomu stejné jídlo? Pokud např. Martin řekne, že jeho oblíbeným jídlem je také krupičná kaše, napište na pravou půlku flipchartu Martin a šipku ke krupičné kaši v levé půlce. Takto zmonitorujte a zapište vše, co se shoduje u žáků a u Honzíka. Pozorně si s dětmi údaje přečtěte.
- Žáci se vrátí do lavic. Jejich úkolem bude nakreslit, jak si Honzu představují. Všechny obrázky dejte na koberec doprostřed místnosti, žáci si sesednou do kruhu okolo výkresů.
- Když si žáci obrázky prohlédnou, ukažte jim fotografii Honzíka (fotografie např. černošského, asijského, romského či jiného na první pohled vzhledově „odlišného“ chlapce. Nic k tomu neříkejte. Na reakce žáků nejdříve nereagujte. Nechte je sdělit všechny komentáře.

Závěrečná část / reflexe:

- Poté, co žáci situaci spontánně okomentují, zeptejte se jich: Jak Honza asi nemá rád, když s ním lidé jednají, s jakými situacemi se může Honza setkávat? Připomeňte jim jejich komentáře a výrazy, když viděli Honzovu fotografii. Odpovědi zapisujte na tabuli vedle flipchartu s jejich odpověďmi ze začátku hodiny (Nemám rád, když...).
- Na závěr zůstaňte s žáky v kruhu. Pokračujte v práci s danou větou a upozorněte je, že lidé se k sobě často chovají (jednají, posuzují se) na základě stereotypů nebo předsudků a nikoli na základě osobní zkušenosti. Zeptejte se jich, jestli vědí co jsou to předsudky nebo co si na základě proběhlé aktivity myslí, že by mohly být. Poté jejich odpovědi shrňte do jedné odpovědi a ukažte, jak se předsudky promítly do jejich posuzování Honzy. Nechte je říct, co se v této hodině dozvěděli a jestli se nějak změní jejich chování k lidem, kteří jsou v něčem jiní.

Text:

Honza Podlážka

Honzovi je 10 let a narodil se v Českých Budějovicích. S rodiči žije v malé vesnici na jihu Čech. Honzovými nejlepšími přáteli jsou Petr, Tomáš, Jakub, František a Veronika. Všichni bydlí ve stejné vesnici a chodí do stejné třídy jako Honza, do 4. B. Je to správná parta a

Projekt „Program na podporu pedagogických pracovníků při práci s žáky cizinci V“ je spolufinancován z prostředků Evropského fondu pro integraci státních příslušníků třetích zemí a MŠMT ČR.

zažívají

spolu spoustu dobrodružství. Honza je moc rád, že má takové kamarády, protože má s kým chodit ven na hřiště, jezdit na kole nebo hrát fotbal. Důležité ale je, že si mezi sebou mohou říkat, co je těší nebo trápí, od toho přeci přátelství je, že?

Honzovým nejoblíbenějším jídlem je krupičná kaše sypaná cukrem a skořicí. Maminka mu ji vaří každý večer, než jde Honza do postele a kamarádi si z něho občas dělají legraci, že je jako malé mimino. Také má moc rád ovocné knedlíky a svíčkovou, ale to mu maminka každý večer nevaří.

Honzova maminka pracuje jako knihovnice v Českých Budějovicích a nosí mu spoustu zajímavých knížek. Nejraději má knížky o vesmíru a také si rád prohlíží mapy. Zvláštní, že? Rád sedává na zahradě pod jabloní, když je hezky, samozřejmě, rozloží si mapu světa a jezdí po ní prstem. Mapa krásně voní světem a Honza si představuje, jak v létajícím balónu přelétává ze země do země, poznává nové přátele, nahlíží do cizích knih, učí se cizím jazykům a ochutnává jídla, která nejedl. Jestlipak by mu všude uměli uvařit krupičnou kaši? Takovou,

jako dělá maminka, určitě ne, myslí si Honza a podívá se na oblohu. Tolik zajímavých věcí je pod jedním jediným sluncem, na jedné malé šišaté zemi. Kolik dětí asi teď sedí venku, dívá se do nebe a přemýšlí o tom samém, o čem přemýšlí Honza?

5. Babička Tonička

(přebráno z Varianty a kol. 10krát s MKV – Metodické listy pro výuku multikulturní výchovy dle osobnostního přístupu. Člověk v tísni, o.p.s., Praha 2010, str. 60)

http://www.varianty.cz/download/pdf/pdfs_121.pdf

Cíle aktivity: Žáci:

- Prostřednictvím asociací vyjádří svoje představy o stáří.
- Dojdou k závěru, že mentální obraz (naše obecná představa o vymezené skupině lidí) nemusí být plně v souladu se skutečností.
- Posoudí, zda mají sklon více zobecňovat u cizí vyčleněné skupiny než v rámci skupiny, kterou dobře znají (rodina, třída).
- Uvedou, jak jejich osobní zkušenost ovlivňuje utváření stereotypních názorů o skupině starých lidí, kterou znají zblízka i zдалky.

Průběh aktivity

Vstupní / evokační část:

- Na tabuli napište slovo STÁŘÍ. Vyzvěte žáky k brainstormingu: Jaké jsou vaše asociace k tomuto slovu? Zaznamenávejte všechny návrhy žáků na tabuli.
- Položte žákům otázku: Jací jsou podle Vás staří lidé? Nechte je sdílet jejich názory ve dvojicích. Poté se jich zeptejte, zda by doplnili ke slovu stáří ještě další charakteristiky. Pokud ano, dopište je na tabuli.

Projekt „Program na podporu pedagogických pracovníků při práci s žáky cizinci V“ je spolufinancován z prostředků Evropského fondu pro integraci státních příslušníků třetích zemí a MŠMT ČR.

Hlavní část:

- Rozdělte žáky do 4 skupin. Každá skupina zapisuje do dvou sloupečků na flipchartové papíry, co si myslí, že dělá starým lidem “starost” a co “radost”. Nechte skupiny své sloupečky přečíst a případně doplnit o informace, na které přišly jiné skupiny.
- Nechte skupiny prohlédnout si aktuální denní tisk, případně periodika orientovaná především na seniory. Zadejte jim úkol: Napište na lístky papíru min. 5 novinových titulků, které by podle Vás zaujaly staré lidi. Skupiny lepí své titulky na jeden společný flipchart a potom si ho všichni prohlédnou. Žáci dostanou za úkol zapsat si podle vlastního výběru alespoň 5 z nich do sešitu pro pozdější práci.
- Zadejte žákům úkol na pracovním listě, který budou plnit mimo vyučovací hodinu

Zadání pro žáky

Vyhledejte ve Vašem okolí starého člověka (v rodině, v sousedství, v domě seniorů) a požádejte ho o rozhovor. Pokud to dané osobě nebude vadit, můžete rozhovor nahrát a pak odpovědi přepsat.

Zachyťte co nejpřesněji odpovědi na následující otázky:

1. *Jak se jmenujete, kolik je Vám let, jaká je/byla vaše profese?
(Ptejte se pouze, pokud odpovědi neznáte).*
2. *Jak byste reagovali, kdybyste našli v novinách takovýto titulek? Co si o něm myslíte?
Zaujal by Vás natolik, že byste si přečetli celý článek? (Ukažte postupně všechny titulky, které jste si v hodině zapsali do sešitu, a zaznamenejte komentář).*
3. *Jak myslíte, že na staré lidi obecně pohlíží veřejnost?*
4. *Co vám osobně dělá starost?*
5. *Co vám dělá radost?*

- Pokud je to organizačně možné, uspořádejte exkurzi do domova pro seniory, kde dostanou žáci příležitost k individuálnímu kontaktu se seniory a k získání odpovědí na výše uvedené otázky.

Další část lekce se vztahuje k předchozímu úkolu (rozhovor se seniorem) a probíhá opět ve vyučovací hodině.

- Řekněte žákům: Vzpomeňte si na starého člověka, se kterým jste dělali rozhovor. O koho jde? Jaký je váš vztah k němu? Pokračujte: Na papír si každý zapište co nejvíce informací, které o vybraném člověku víte.

Projekt „Program na podporu pedagogických pracovníků při práci s žáky cizinci V“ je spolufinancován z prostředků Evropského fondu pro integraci státních příslušníků třetích zemí a MŠMT ČR.

- Vyzvěte žáky, ať představí ostatním charakteristiku člověka, s nímž dělali rozhovor. Dejte prostor postupně všem žákům v kruhu.
- Zadejte žákům instrukci: Připravte si vaše rozhovory. Jak staří lidé reagovali na novinové titulky, které jsme vybrali v minulé hodině? Žáci nejprve sdílí svoje poznatky ve dvojicích a potom v rámci celé třídy. Zeptejte se jich: Jsou reakce všech dotazovaných starých lidí podobné?

Závěrečná část / reflexe:

- Reflektujte ve společné diskusi s žáky jejich úkol: Jak jste se cítili v roli reportéra? Co zajímavého jste si o starém člověku uvědomili? Poskytněte žákům prostor se vyjádřit.
- Vraťte se k úvodnímu brainstormingu: Odpovídá starý člověk, se kterým jste mohli hovořit, všem charakteristikám, které jsme si zapsali na začátku? Čemu ano? Čemu ne? Odkud se bere naše představa o starých lidech tak, jak jsme ji popsali? Vnímáte jinak staré lidi v tramvaji, a jinak u vás v rodině? Apod. Ved'te řízenou diskusi k tématu.

* Poznámka: Aktivitu je možno například rozvést následujícím způsobem: zadejte žákům, aby napsali krátký dopis „svému starému člověku“, s kterým vedli rozhovor, s využitím poznatků z dnešní hodiny. Může to být dopis čistě osobní, ale měla by se v něm objevit odpověď na otázku: Jak se během uplynulé lekce změnil můj pohled na Tebe/Vás? Dopis žáci odevzdají Vám, ale mohou ho také doručit konkrétnímu seniorovi.

Projekt „Program na podporu pedagogických pracovníků při práci s žáky cizinci V“ je spolufinancován z prostředků Evropského fondu pro integraci státních příslušníků třetích zemí a MŠMT ČR.

